

ЩОДО ОКРЕМИХ КРИМІНОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ОСОБИ-ТЕРОРИСТА

Ключові слова: тероризм, терорист, злочинець, особа,

Keywords: terrorist, terrorist, criminal, person, terrorist act

Анотація: Досліджено кримінологічні особливості терористів, їх мотивація під час вчинення терористичних актів. Визначено місце терористів в кримінологічній типології злочинців.

Absract: Criminological peculiarities of terrorists, their motivation in the course of committing terrorist acts are investigated. The place of terrorists in the criminological typology of criminals is determined.

Останнім часом наше суспільство досить часто почало стикатися з таким явищем як «тероризм». Тероризм (від латинського *terror* – страх, залякування) – це форма політичного екстремізму, застосування найжорстокіших методів насилля, включаючи фізичне знищення людей для досягнення певних цілей. Відповідно до даного визначення, «терористом» вважається особа, яка безпосередньо вчиняє чи сприяє вчиненню терористичного акту. Особливий інтерес вчених до особи-терориста обумовлюється тим, що під час вчинення терористичного акту така особа фактично жертвує власним життям за для реалізації певних цілей економічного, соціального чи то політичного характеру. Метою даного дослідження є аналіз психологічних особливостей терориста, його мотивації, факту розуміння власних діянь, а також визначення передумов такої антисоціальної поведінки.

Особа злочинця-терориста була предметом дослідження багатьох вчених серед них: І. Лебедєв, В. Пирожков, Б. Савінков, Г. Ньюман, Ю.М. Антонян та інші.

Як правило терористами стають переважно особи, які походять з так званих «Ісламських держав», країн Близького та Далекого Сходу, які характеризуються переважно низьким рівнем життя, та надмірною прихильністю до ісламської релігії. В більшості випадків- це чоловіки віком від 14 до 28 років, який не має освіти та постійного місця роботи, переважно не одружені. За особистими якостями особа-терорист характеризується високим ступенем агресивності. Це може проявлятися в його поведінці з потерпілими і оточуючими, нерідко в украй жорстокої формі. Часто це фанатик, жорстокий і мстивий, з садистськими схильностями, готовий на все заради досягнення поставленої мети.

Якщо говорити про категорію, до якої відносяться злочинці – терористи, то звертаючись до типології злочинців, яка підтримана більшістю членами-кримінологами, основні критерії якої: а) характер антисуспільної спрямованості; б) ступінь глибини цієї антисуспільної спрямованості, можна простежити тенденцію, що в чистому вигляді злочинець-терорист не підпадає під жоден з критеріїв, окрім випадків, коли характер його діянь містять корисливий мотив. Відповідно до типології злочинців, яка розроблена Ч. Ломброзо, в такому випадку можна говорити, що тою чи іншою мірою терорист може підпадати під категорію «злочинців за пристрастю», але і це

твердження не є абсолютним [1,с.98].

Варто також зазначити, що на даний момент, ані психологічної, ані криміналістичною науками на сьогодні достеменно не встановлено істинну мотивацію такої особи під час вчинення терористичного акту.

Як зазначає відомий вчений Ю.М. Антонян: « Мотивація тероризму носить складний, багаторівневий, неоднозначний характер, самі мотиви необхідно розрізняти залежно від особи, і видової приналежності самого терористичного акту »[2 с.251].

Г. Ньюман виділяє три основні мотиви терористичної діяльності: культурологічний мотив, який полягає втому, що суспільство необхідно час від часу «збударажувати» за рахунок людської крові та великої кількості жертв; ірраціональний мотив як інструмент політичної діяльності; ідеологічний мотив, в такому разі тероризм виступає як зброя регуляції соціальних процесів [3 с.117].

І. В. Лебедев мотив терористичної поведінки пов'язує пов'язує зі світоглядом особи терориста, інтересами, соціальними орієнтаціями, уміннями, навиками, звичками [4].

Якщо виходити з теоретичної бази кримінального права, мотив як частина суб'єктивної сторони складу злочину може бути двох видів: корисливий, тобто той, коли особа вчиняє злочин з метою отримання певної економічної вигоди для себе чи інших людей, а також безкорисливий, який відповідно не має на меті отримання певної матеріальної вигоди.

Досить часто, зокрема у ЗМІ, ми маємо змогу почути тезу про те, що той чи інший терористичний акт був скоєний «терористом- смертником», і це твердження проливає світло на окремі аспекти дослідження мотивації терориста в цілому. В Ісламській релігії існує поняття «шахід», що буквально означає «що пожертвував собою за віру, загиблий мученицькою смертю». Шахід затверджує свою віру смертю у війні проти невірних, йому гарантований рай. Прославляння загибелі за віру, наближення до Бога викликає прагнення удостоїтися цій честі...». Тобто в такому разі терорист мотивується базовими релігійними настановами, оскільки шахід за Ісламською вірою - це людина, загибла за свою Віру, а не за які-небудь політичні, економічні та інші мирські вигоди [4].

Таким чином, особу терориста можна розглядати, як соціально- агресивну особистість, яка ніяким чином не змогла реалізувати себе в житті, і вчиненням терористичного акту, хоче заповнити прогалину своєї так званої «соціальної значущості». Особа-терорист виступає лише інструментом реалізації програми тої чи іншої злочинної організації. В переважній більшості випадків тероризм має на меті привернути увагу суспільства, залаякти його. Якщо говорити про кримінологічний тип терориста, то наразі чітко не можна вказати, до якого саме типу злочинців, за встановленими кримінологічною наукою критеріями, можна віднести даний тип, оскільки, основою класифікації є більшою мірою мотив та ступінь глибини антисуспільної, що знову ж таки, в кожному конкретному випадку є різними.

Список використаних джерел:

1. Кримінологічне підручник/ В.В. Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуїська та ін.; за ред.В.В. Голіні, Б.М. Головкіна.-Х.: Право,2014.- 440 с.
2. Антонян Ю.М. Тероризм: Криминологическое и уголовно-правовое исследование / Юрий Миранович Антонян. – М.: Щит-М, 1998. – С. 251.
3. Newman Graeme R. Policing terrorism: an executive's guide / by Graeme R. Newman and Ronald V. Clarke. – Washington, DC: U.S. Dept. of Justice, Office of Community Oriented Policing Services, Center for Problem-Oriented Policing, 2008. – 134 p.
4. Лебедев И.В. Характеристика личности осужденного за тероризм //И.В. Лебедев // Человек: преступление и наказание. – 2005. – № 3 (51). – С. 97.
5. Кравчук І. А. Особа злочинця-терориста як елемент криміналістичної характеристики терористичного акту / І. А. Кравчук // Форум права. – 2010. – № 2. – С. 210–216[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-2/10kiaxta.pdf>

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ

У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Матеріали XVI Всеукраїнської кримінологічної
конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 12 грудня 2017 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2017

УДК 343.9.01:005.44
ББК 67.61я431
3-68

Редакційна колегія:
проф. А. П. Гетьман;
проф. Б. М. Головкін;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, ас. О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, ас. Н. В. Сметаніна,
канд. юрид. наук, ас. К. Д. Кулик,
канд. юрид. наук, ас. О. О. Шуміло,
ст. лаб. К. С. Остапко

3-68 **Злочинність** у глобалізованому світі : матеріали XVI Всеукр.
кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Хар-
ків, 12 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. –
Харків : Право, 2017. – 420 с.

ISBN 978-966-937-307-6

ISBN 978-966-937-307-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2017
© Оформлення. Видавництво «Право», 2017